

JAMIYATIMIZDA INKLYUZIV BOLALARNING TA'LIM OLISHDAGI MASALALARI

Ashurova Kamola
Qo'qon universiteti talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqola imkoniyati cheklangan bolalarning jamiyatimizdagi va uning ta'lim jarayonidagi masalalariga bag'ishlangan. Ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilari uchun inklyuziv ta'limning ijobiy va salbiy tomonlari ko'rib chiqiladi. Jamiyatda mavjud nogiron bolalarga ta'lim-tarbiya berish, jamiyatda inklyuziv bolalarni o'rni haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: Inklyuziya, nogiron bolalar, alohida ta'lim ehtiyojlari, to'siqsiz muhit, ta'lim, tarbiya, jamiyat, nogiron, inklyuziv ta'lim, maktab, shart-sharoit, imkoniyat.

Аннотация. Данная статья посвящена проблемам детей с ограниченными возможностями в нашем обществе и его образовательному процессу. Рассмотрены положительные и отрицательные стороны инклюзивного образования для всех участников образовательного процесса. Дана информация о роли инклюзивных детей в обществе, обеспечивающих образование детей-инвалидов в обществе.

Ключевые слова: Инклюзия, дети с ограниченными возможностями, особые образовательные потребности, безбарьерная среда, образование, воспитание, общество, инвалиды, инклюзивное образование, школа, условия, возможности.

Abstract. This article is devoted to the issues of children with disabilities in our society and its educational process. Positive and negative aspects of inclusive education for all participants of the educational process are considered. Information is given about the role of inclusive children in society, providing education to disabled children in society.

Keywords: Inclusion, children with disabilities, special educational needs, barrier-free environment, education, upbringing, society, disabled, inclusive education, school, conditions, opportunity.

Jamiyatimizda imkoniyati cheklangan bolalar sog'lom bolalar kabi har tomonlama yetuk, komil inson bo'lib voyaga yetishiga, munosib fuqarolar sifatida ulg'ayib, davlat taraqqiyoti va uning rivojiga ulush qo'shishlariga umid bog'lanadi. Butun jahon bolalariga tegishli bo'lgan bolalar huquqi haqidagi Konventsiyada, O'zbekiston Respublikasining «Ta'lim to'g'risida»gi Qonunida, «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi» singari qator muhim me'yoriy hujjatlarda ko'rsatilishicha, barcha

bolalar, shu jumladan, jismoniy yoki ruhiy rivojlanishida nuqsoni bor bolalar ham mehnat qilish, ta'lim olish, hayotda o'z o'rnini topish huquqlariga egadirlar. Prezident tomonidan 13- oktabr 2020- yilda "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim – tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora – tadbirlari to'g'risida" gi PQ-4860-son qarori qabul qilindi. Bu hujjat Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasida e'lon qilingan va 2020- yil 14 – oktabrdan kuchga kirgan. Hujjatga ko'ra 2020-2025-yillarda Xalq ta'limi tizimida inklyuziv ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi va 2020-2021 yillarda uni amalga oshirish bo'yicha "Yo'l xaritasi" tuzib chiqiladi. Bu konsepsiya 2 bosqichda amalga oshirish rejalashtirilgan bo'lib, 1- bosqichda (2020-2022-yillar) inklyuziv ta'limni yo'lga qo'yish uchun shart-sharoitlar yaratish, bu bo'yicha mutaxassislarni tayyorlash, ijtimoiy, normativ bazani yaratish, jihozlash va zarur o'quv qurollari bilan maktablarni ta'minlash nazarda tutilgan. Har qanday jamiyatda, uning ijtimoiy-tarixiy, iqtisodiy va madaniy rivojlanish darajasidan qat'i nazar, nogiron bolalar va sog'lig'i cheklangan yoshlar ijtimoiy jihatdan eng zaifdir. Shuning uchun ham, hozirgi kunda yurtimizda alohida yordamga muhtoj bolalarning rivojlanish darajasi, imkoniyatlari, xususiyatlari va qobiliyatlariga ko'ra maxsus yoki umumiy ta'lim tizimida ta'limni amalga oshirish maqsadida inklyuziv ta'lim tizimi amalga oshirilmoqda.

Zamonaviy dunyoda "inklyuzivlik" so'zini qanchalik tez-tez eshitamiz? Bu nima? Bu qanday maqsadda va kim uchun? Bularning barchasidan jamiyatimiz uchun naf bormi? Inklyuzivlik mavzusida ko'p gaplar, bahs-munozaralar, mulohazalar, qonunlar qabul qilinmoqda, o'zgartishlar kiritilmoqda, bularning barchasini ta'lim tashkilotlari kuzatib boradi, o'qituvchilar ham bunga intilishadi. Xuddi shu inklyuziya bizning bolalarimizga qanday ta'sir qiladi? Inklyuzivlik uchun kiritilayotgan bosh qahramonlar nogiron bolalarimiz va kattalarimizni qanday his qilishadi? Jamiyatimizda inklyuziv bolalarga e'tibor qanday? Sog'lom bolalar imkoniyati cheklangan bolalarni qanday qabul qilishadi? Ushbu maqolada biz yuqoridagi barcha masalalarni tushunishga harakat qilamiz, inklyuziya jarayonning barcha ishtirokchilarining ko'zlari bilan ko'rib chiqamiz, nogiron bolalar nafaqat sog'lom bolalar bilan birga bo'lganlarida, balki inklyuziya nima berishini ham tushunishga harakat qilamiz. Biz ham jamiyatda inklyuziyaning barcha ijobiy va salbiy tomonlarini ko'rishga harakat qilamiz.

Maktab - bu o'rganish, ijodkorlik va ijtimoiy o'zaro ta'sir rivojlanadigan joy. Bolaning yoshidan qat'i nazar, sinfda o'zini tengdoshlari orasida o'rganish va o'sish uchun qulay joy sifatida his qilishi kerak. Afsuski, hamma uchun ham shunday emas. Tegishli manbalar bo'lmasa, nogiron o'quvchilar ko'pincha sinfda noqulay ahvolda bo'lishadi. O'qituvchilarga bolalar bilan to'la sinfni boshqarish kabi muhim va ko'pincha qiyin vazifa bor. Aksariyat maktab tadbirlari va dars rejalari har kimning shaxsiy ehtiyojlarini qondirmaydi, bu esa nogiron o'quvchilarning o'zini qo'shilishi uchun qiyinlashtiradi. O'qituvchilar har doim ham nogiron o'quvchilari bilan to'g'ri

munosabatda bo'lish uchun vositalar yoki bilimlar bilan jihozlanmasligi mumkin, ayniqsa muammo yuzaga kelganda. Nogironligi bo'lgan har bir bola har kuni yengib o'tishi kerak bo'lgan turli to'siqlarga ega. Shuni esda tutish kerakki, quyidagi yechimlar har bir shaxsga taalluqli bo'lmasligi mumkin, lekin shunchaki sinfda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarni hal qilishni boshlash uchun tavsiyalardir.

Imkoniyati cheklangan o'quvchilarni o'qitishdagi muammolar va yechimlar.

Qiyinchilik: Imkoniyati cheklangan o'quvchi dars davomida bir joyda o'tirish yoki diqqatini jamlash qiyin bo'lishi mumkin. Sinfdagi bezaklar, sinfdoshlar va boshqa ogohlantirishlar nogiron o'quvchini chalg'itishi mumkin, bu esa o'qituvchiga e'tibor berishni deyarli imkonsiz qiladi.

Yechim: O'qituvchilar sinf xonasini toza saqlashga harakat qilishlari kerak. Uni toza va tartibli saqlash chalg'itadigan narsalarni engillashtirishga yordam beradi. O'qituvchilar hatto talabalar ishtirok etishi uchun qiziqarli tashkiliy tizimlarni ham amalga oshirishlari mumkin!

Qiyinchilik: Ba'zi nogironlik ijtimoiy vaziyatlarni chalkashtirib yuborishi yoki harakat qilishni qiyinlashtirishi mumkin. Tengdoshlarning nogironlarga nisbatan yuzaga kelishi mumkin bo'lgan salbiy munosabati yoki stereotiplari ushbu murakkab muammoni yanada kuchaytiradi. Nogiron talabalar odatda do'stlik o'rnatish yoki saqlab qolish bilan kurashadilar.

Yechim: Tengdoshlar maslahatining go'zalligini qabul qiling. Iloji bo'lsa, o'qituvchilar nogiron o'quvchilarni nogiron bo'lmagan talabalar bilan hamkorlik qilishlari kerak. Bu talabalarga yangi tengdoshlar bilan muloqot qilish va bir-birlarining noyob kuchli tomonlari va bilimlaridan o'rganish imkonini beradi. Tengdoshlarning maslahatiga eshiklarni ochish barcha talabalarga ijtimoiy ko'nikmalar, mustaqillik va muammolarni hal qilishda yordam beradi. Bu talabalar uchun bir-birlarini ilhomlantirish va kutilmagan do'stliklarni uyg'otishning eng yaxshi usuli!

Qiyinchilik: DEHB yoki disleksiya kabi nogironligi bo'lgan talabalar tengdoshlariga qaraganda sekinroq o'qishlari yoki yozishlari mumkin. Orqada qolish ko'pincha talabaning umidsizlikka tushishiga yoki tushkunlikka tushishiga olib keladi.

Yechim: Har bir o'quvchi turlicha o'rganadi. O'qituvchilar barcha talabalarning o'rganish usullarini hisobga olish uchun moslashuvchan bo'lishi kerak. Turli xil o'qitish uslublarini o'rganib, har bir talabaning o'ziga xosligini qabul qiling!

Qiyinchilik: Sinf xonasi alohida ehtiyojli talabalar uchun mavjud bo'lmasa, bu ularning sinfdoshlari bilan birga o'rganish qobiliyatiga to'sqinlik qiladi. Jismoniy to'siqlar yoki resurslarning etishmasligi bo'ladimi, ko'plab sinflar barcha talabalar uchun to'g'ri yashash joyini ta'minlamaydi.

Yechim: Imkoniyati cheklangan talabalarni himoya qilish. Siz ota-onangiz, o'qituvchi yoki boshqa xodim bo'lasizmi, og'zaki bo'lmagan o'quvchilar uchun

yordamchi texnologiya, nogironlar aravachasidagi o'quvchilar uchun ochiq eshiklar yoki maxsus ta'limga ixtisoslashgan o'qituvchi yordamchilari bo'ladimi, nogiron o'quvchilarni qo'llab-quvvatlash haqida ovoz chiqarib bo'lish muhimdir. . Sinfda resurslar etishmasligini sezsangiz, gapiring. Zero, o'qituvchi faqat bir kishi. Ularning ovozini baland ko'taring va ko'proq moslashtirilgan sinflarni himoya qiling!

Qiyinchilik: Ba'zi o'qituvchilar o'z o'quvchilarining nogironligi darajasini bilishmaydi. Bu holat o'qituvchi va talaba uchun o'quv muammolarini keltirib chiqaradi.

Yechim: Nogironligi bo'lgan har bir talaba ular uchun maxsus mo'ljallangan aniq turar joy, o'zgartirishlar va IEPga ega bo'lishi kerak. O'qituvchilar o'z o'quvchilarining barcha kamchiliklari va ularga qanday qilib to'g'ri o'rgatish haqida ma'lumot olishlari kerak. Nogironligi bo'lgan talabalarga yordam berish uchun umumiy yondashuvga tayanishdan tashqari, turar joy individual asosda baholanishi kerak. Har bir talaba har xil va o'ziga xos kurashlari bilan shug'ullanadi, shuning uchun sinfdagi kattalar ularning ehtiyojlarini qondirishga tayyor bo'lishi kerak.

Sinfdagi barcha talabalar uchun turar joy birinchi o'rinda turadi. Har bir bola jismoniy yoki intellektual qobiliyatidan qat'i nazar, teng ta'lim imkoniyatlariga loyiqdir. Qo'shimcha ma'lumot va o'qituvchilar uchun maslahatlar uchun bizning blogimizni o'qing. Nogiron talabalarni sinfdagi qanday qo'llab-quvvatlash kerak.

Nogiron bolalar uchun ta'lim olish imkoniyatini yaratish jamiyatimizning asosiy vazifasidir. Ularni asosiy ta'limdan uzoqlashtirmaslik, ularning haqiqiy dunyo bilan aloqasiga to'sqinlik qilmaslikni anglatadi. Bu katta aholi ta'lim olish imkoniyati haqida gap ketganda, asosan chetda qoldirmaslik lozim. Imkoniyati cheklangan bolalar nafaqat maktabga kirish darajasi past, balki kechikib ketishadi, balki ular ham erta ketishga moyildirlar.

Ta'limga inklyuziya - bu alohida ta'limga muhtoj bolalar bilan birgalikda sog'lom bolalarni tarbiyalash va ular uchun alohida sharoitlar yaratishdir. Inklyuzivlik - intellektual darajasi va jismoniy holatidan, ijtimoiy, milliy va diniy mansubligidan qat'i nazar, turli boshlang'ich qobiliyatlarga ega bo'lgan bolalarni ta'limga faol jalb qilish. Inklyuziv ta'lim va tarbiya shaklining o'ziga xos xususiyati barcha bolalarning individual ta'lim ehtiyojlarini, ularni odatda rivojlanayotgan va "maxsus" bolalarga ajratmasdan hisobga olishdir. Agar ta'lim muassasasida tarbiya va o'qitish uchun maxsus sharoitlar yaratilgan bo'lsa, turli boshlang'ich qobiliyatlarga ega bo'lgan maktabgacha yoshdagi bolalarni birgalikda o'qitishga yo'l qo'yiladi.

Inklyuziv ta'limning asosiy tamoyillari:

- insonning qadr-qimmatini uning qobiliyati va yutuqlariga bog'liq emas;
- har bir inson his qilish va fikrlash qobiliyatiga ega;
- har bir shaxs muloqot qilish va uni eshitish huquqiga ega;
- hamma odamlar bir-biriga muhtoj;

- haqiqiy ta'lim faqat haqiqiy munosabatlar sharoitida amalga oshirilishi mumkin;
- barcha odamlar tengdoshlarining yordami va do'stligiga muhtoj;
- barcha o'quvchilar uchun muvaffaqiyatga erishish, ular qila olmaydigan narsadan ko'ra, qila oladigan narsada bo'lish ehtimoli ko'proq;
- xilma-xillik inson hayotining barcha jabhalarini yaxshilaydi.

Inklyuzivlikning kamchiliklari jamiyatning nogironlarni qabul qilishga psixologik tayyor emasligi, bunday shaxslar va nogironlarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va ta'minlash tizimining nomukammaligidir. Inklyuziv ta'lim boshlang'ich yoshdagi bolalarda bag'rikenglik, mehr-oqibat va o'zaro hurmatni rivojlantiradi. Ta'lim jarayonining ishtirokchilari nogiron bolalarning nogironligiga qaramay, qanday imkoniyatlarga ega ekanligini ko'rishni o'rganadilar. Maktab yoshdagi bolalik davrida inson kelajakdagi kattalar hayotida unga yordam beradigan ijtimoiy muloqot qobiliyatlarini rivojlantiradi. Bu bolalar odatdagidan ko'ra do'stona va barqaror muhitga muhtoj. Rivojlanishda ma'lum qiyinchiliklarga duch kelgan bola, agar uning bolaligi odatdagidan juda farq qiladigan sun'iy ravishda yaratilgan muhitda, ya'ni bu ixtisoslashtirilgan inklyuziv maktablarda yoki sinflarda ta'lim guruhlarida o'tkazilsa, ijtimoiy moslasha olmaydi, jamiyatda etarli darajada ishlash ko'nikmalarini egallamaydi. Maktablar, turli kompensatsiya muassasalari. Ixtisoslashgan muassasalardan so'ng dunyoga kelgan nogiron bola oddiy odamlar jamiyatida hayotga mutlaqo tayyor emas va uning xususiyatlari ijtimoiy dunyoda bo'lish holatini ham og'irlashtiradi. Axir, bunday bola ba'zan juda sekinroq o'rganadi, o'zgargan vaziyatga katta qiyinchilik bilan moslashadi, lekin boshqalarning yomon niyati va ehtiyotkorligini juda yaxshi his qiladi va unga og'riqli munosabatda bo'ladi. Shuning uchun inklyuziyani joriy etishda jamiyatning jismoniy, aqliy va intellektual muammolari bo'lgan bolalarning bolalikdanoq bo'lishiga tayyorligini tarbiyalash muhim vazifadir.

Inklyuziv ta'limni erta bolalikdan boshlash kerak, ya'ni rivojlanish muammolari bo'lgan bolalarni bolalar bog'chasi guruhlariga faolroq kiritish kerak. Buning uchun siz maktabgacha ta'lim guruhida kerakli muhitni yaratishingiz kerak. U qulay va ta'lim beruvchi bo'lishi kerak. O'yin terapiyasi, musiqa terapiyasi va boshqalar uchun yaxshi zamonaviy uskunalar kerak. Muhim nuqta - bu maktabgacha ta'lim muassasasida yaxshi o'qitilgan mutaxassislar jamoasining mavjudligi. Pedagoglar, psixologlar, nutq terapevtlari, musiqa direktorlari Montessori pedagogikasining texnikasi va sog'liqni saqlash texnologiyalari elementlarini o'zlashtirishlari kerak. O'qituvchilar rivojlanish muammolari bo'lgan bolalarni yuzaga kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklarni bartaraf etish uchun psixologik munosabat bilan ta'minlashlari kerak. Inklyuziv guruhlardagi muhim muammo sog'lom bolalar va rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalarning manfaatlarini birlashtirishdir. Bu o'qituvchilardan bilim va mehnat talab qiladigan murakkab jarayon. Inklyuziv bolalar bog'chalarida mutaxassislar guruh ichida ko'p

vaqt sarflashlari kerak. Sinflar ichki o'zaro ta'sirga asoslangan. Asosiy g'oya - bolalar uchun yaxshi ijtimoiy hayotni o'rnatish. Maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlashda ustuvorlik, ehtimol, aniq bilim va ko'nikmalar emas, balki farovonlik va shaxsiy rivojlanishdir.

Aynan inklyuziv ta'lim doirasida maxsus bolalar maktabda me'yoriy bolalar bilan birga bo'lib, dunyoning barcha xilma-xilligini, adaptiv bo'lishi kerak bo'lgan tabiiylikni his qiladilar. Odatdagi muhit alohida ehtiyojli bolalar uchun barni, hayot normasini belgilaydi. Ular har doim ham bu me'yorga erisha olmaydilar, lekin ularda hayot yo'riqnomasi bor. Inklyuzivlik nafaqat imkoniyati cheklangan bola, balki sog'lom bolalar uchun ham yaxshi mavzu bo'lib, ularda mehr-oqibat, sezgirlik va bag'rikenglik tuyg'ularini shakllantirishga yordam beradi, bag'rikenglik va samimiylikka o'rgatadi. Agar bizning oddiy bolalarimiz alohida ehtiyojli bolalar bilan muloqot qilishni va tushunishni o'rgansa, ular uchun oddiy odamlar va bolalarni tushunish ancha osonlashadi. Inklyuzivlik, agar to'g'ri formatda o'rnatilgan bo'lsa, jarayonning barcha ishtirokchilari uchun o'zaro manfaatli voqea bo'ladi; nogiron bolalar maktabdan, maktab esa ulardan foydalanadi. Inklyuziv maktabda bolalar rahm-shafqat, tenglik, ijtimoiy adolat, hamkorlik, birlik va ijobiylik muhitiga duch keladilar. Ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilari shaxslararo munosabatlarni va umumiy manfaatlar uchun birgalikda ishlash tuyg'usini qadrlaydigan mehmondo'st va qo'llab-quvvatlovchi muhitdan foydalanadilar. Inklyuziv maktabda o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalari kengaymoqda. O'qituvchilar o'qitishning yangi va moslashuvchan usullarini o'rganishlari va barcha talabalar uchun iloji boricha samarali bo'lgan o'quv dasturlarini ishlab chiqishlari kerak. Ushbu maktablarda ishlayotgan kasbiy tajribaning to'planishi mutaxassislarni doimiy ravishda takomillashtirib borishni rag'batlantiradi.

Xulosa qilib aytganda, ushbu ta'lim tizimini joriy etish uchun birinchi o'rinda jamiyatni, maktabdagi sog'lom bolalarni ham, imkoniyati cheklangan bolalarni ham bunga moslashtirish lozim. Ayniqsa, boshlang'ich sinfda tahsil olayotgan bolalar nogironlik nima ekanligi, bunday bolalarning ustidan kulmaslik ularni kamsitmaslik kerakligini bilishmaydi. Shuning uchun ham ular inklyuziv ta'lim davomida nogironligi bo'lgan tengdoshining ustidan kulishi, masxara qilishi, uni ajratib qo'yishi, kamsitishi kabilar kuzatilsa, bu albatta nogironligi bo'lgan bolaning ruhiyatiga jiddiy ta'sir ko'rsatadi. Sog'lom bolalar orasida o'zini kamsitilganday his etish bola uchun doimiy ruhiy zo'riqish ostida yashashga sababchi bo'ladi. Bunday vaziyatlar o'qituvchini pedagogik mahorati katta rol o'ynaydi. O'qituvchi bolalarga imkoniyati cheklangan bolalarni kamsitmaslikni, yordam berishni va ularga sog'lom bolalardek munosabatda bo'lishni uqtirishi kerak bo'ladi. bundan tashqari, biz, jamiyat, alohida ta'limga muhtoj insonlarni tushunib, qabul qilishimiz, loqaydlik va inert bo'lishni bas qilishimiz, rasmiylarimiz bu odamlarning ehtiyojlariga biroz sinchkovlik bilan qarashlari kerak. Axir, inklyuziya - bu har qanday odam kafe, sport zali, bank, do'konga

borishi mumkin va ular o'sha erda uning xususiyatlarini inobatga olgan holda unga xizmat ko'rsatishadi, shuningdek, maxsus xususiyatlarga ega bo'lmagan shaxs kabi xizmatlarni taklif qilishadi. Barcha bolalar kerakli yordamni olishsa, muvaffaqiyatga erishishlari mumkin. Bu hamdardlik, bag'rikenglik, ijtimoiy adolat va hamkorlik muhitida muloqot qilish imkoniyatini beradi. Kelajakda nogiron bolalar va nogiron bolalarning muvaffaqiyatli ijtimoiylashuvi va ta'lim olishi ularning jamiyat hayotida to'liq ishtirokini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. R. Sh. Shomaxmudova. "Maxsus va inklyuziv ta'lim" uslubiy qo'llanma. T-2011.
2. МУҒАЛЛИМ ҲӘМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ журнаli.
3. SI Jumanova, G Mullaboyeva. Bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda Sharq va G'arb allomalarining qarashlaridan foydalanish Educational Research in Universal Sciences 2 (14), 445-451
4. SI Jumanova, D Asqarova.(2023). Maktabgacha ta'limda tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarining kreativ fikrlashini o'stirishda stem ta'limining o'ri Educational Research in Universal Sciences 2 (15), 377-381
5. Jumanova , S. (2023). AUTUMN MOTIF IN THE POETRY OF USMAN AZIM. Scientific Journal of the Fergana State University, 28(2), 29.
6. Jumanova, S. (2022). Landscape in Usmon Azim" Bakhshiyona". EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION, 2(4), 169-172.
7. Ikromjonovna, J. S. (2023). BOSHLANG'ICH SINFLARGA TA'LIM BERISH JARAYONIDA ZAMONAVIY METOD VA VOSITALARNING AHAMIYATI. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 581-583.
8. Ikromjonovna, J. S. (2023). UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARIDA JORIY ETILGAN YANGI DARSLIKLARNING AFZALLIK JIHLTLARI. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 661-663.
9. Shahnoza, I., & Ikromjonovna, J. S. (2023). Boshlang'ich sinf o'quvchilarining dunyoqarashini shakllantirishda ertaklarning o'ri. Qo'qon universiteti xabarnomasi, 806-808.
10. Gadjeva G. Vozmojnosti primeneniya IKT v uchebnom protsesse. // Uchebnyy reja. Baku, 2015 yil, №1. 4, s. 60-61
11. JS Ikromjonovna. (2023). МАКТАБГАЧА ТА'LIM TASHKILOTLARIDA BOLALARNING O'YIN KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 586-588
2. Xurshidaxon, A., & Ikromjonovna, J. S. (2023). МАКТАБГАЧА ТА'LIM TASHKILOTLARIDA BOLALARNI ATROF-MUHITNI ASRAB-AVAYLASH VA G 'AMXO 'RLIK KO 'RSATISHGA O 'RGATISH. QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 551-553.